

## Geološke ugotovitve o izvoru kamnine mejnika med Akvilejo in Emono

Anton RAMOVŠ

### Izvleček

Mejni rimski kamen med Aquilejo in Emono, najden v strugi Ljubljanice pri Bevkah, je bil izklesan v rimskem nabrežinskem kamnolomu iz zgornjekrednega detritogenega ehinodermskega apnenca. Apnenec mejnega kamna ustreza tipu *aurisina granitello*, ki ga tudi danes lomijo v nabrežinskih kamnolomih in stoji pretežno iz ostankov iglokožcev.

### Abstract

The Roman boundary stone between Aquileia and Emona, found in the bed of the Ljubljanica River near Bevke, was carved in the Roman quarry of Nabrežina/Aurisina from upper Cretaceous detritogenous echinodermic limestone. The limestone of the boundary stone corresponds to the *aurisina granitello* type, which even today is quarried in the Nabrežina/Aurisina quarries and is composed primarily of remains of echinoderms.

Na prošnjo dr. Marjete Šašel Kos, da bi ugotovil izvor rimskega mejnega kamna, najdenega v strugi Ljubljanice pri Bevkah, po dveh ogledih podajam naslednjo ugotovitev.

130 cm dolg, 48 cm širok in 15 cm debel mejni kamen je pretežno iz organogenega biomikritnega apnenca. Večino organskih ostankov sestavljajo ehinodermski členki. V nekaterih delih kamna so ti razmeroma debeli in nagnjeni, drugje pa večinoma drobni iglokožčevi ostanki. Razen teh so še posamični drugi mikrofosili. Pri makroskopskem pregledu nisem opazil večjih fragmentov rudistnih školjk in njihovega drobirja, pa tudi ne drugih makroskopsko vidnih fosilnih ostankov. Vsi vidni fosilni ostanki so na sprednji strani kamna, tisti, ki je ležal v blatu; zadnja stran kamna, ki je bila na površju, je zaradi preperevanja drobno nagrbančena in brez kakršnih koli vidnih fosilnih ostankov.

Po mojem poznavanju je bil mejni kamen izklesan iz nabrežinskega zgornjekrednega organogenega biomikritnega apnenca, ki ga danes označujejo *aurisina granitello* in je zelo podoben tamkajšnjemu organogenemu apnencu roman stone. Oba različka še danes izkoriščajo v nabrežinskih kamnolomih

skupaj z različkoma *aurisina chiara* in *aurisina fiorita*. Imena omenjenih nabrežinskih apnencev navajam po reklamni publikaciji Consorzio Marni del Carso.

Ugotovitev sem preveril še s primerkoma apnencev *aurisina granitello* in roman stone iz današnjega nabrežinskega kamnoloma. Primerjave so pokazale, da je bil organogeni detritogeni apnenec mejnega rimskega kamna, najdenega v Ljubljaničini strugi pri Bevkah, izklesan iz apnenca *aurisina granitello* v rimskem nabrežinskem kamnolomu in takega tam lomijo še danes.

### APNENEC AURISINA GRANITELLO V LIPŠKIH KAMNOLOMIH IN KJE DRUGJE V LIPŠKEM APNENCU OZ. "LIPŠKI FORMACIJI"

Ob spoznanju provenience rimskega mejnega kamna, najdenega pri Bevkah, preseneča dejstvo, da v lipških kamnolomih iste zgodnjekredne starosti niso ugotovili organogenega, zelo značilnega ehinodermskega apnenca, ki je skoraj gotovo navzoč tudi kje v širši okolici Lipice. Avtorji Formacijske

geološke karte južnega dela Tržaško-Komenske planote<sup>1</sup> pišejo o lipiški formaciji tudi naslednje: "... Skelet kamnine sestavljajo večji del rudistne školjke ... Te so lahko popolnoma cele ... Večinoma pa so rudistne lupine zdrobljene ... V biomikritnem apnencu so med fosili poleg rudistov prisotne še posamezne miliolide in druge foraminifere, ploščice ehino-dermov, zelo poredko se pojavljajo spongi-je, korale, hidrozoi ...".<sup>2</sup> Nadalje avtorji pišejo: "Najštevilnejše fosilne lipiške formacije predstavljajo bentoške foraminifere in rudisti", nato pa pišejo samo o foraminifernih vrstah.<sup>3</sup>

V knjižici *Naravni kamen. Kamnarsko geološki leksikon*<sup>4</sup> navajajo: "Lipica fiorito: Kamnoseško ime za svetlo sivi zgornjekredni drobnozrnati apnenec z večjimi fosilnimi ostanki rudistnih školjk. Je spodnji del produktivne plasti nabrežinskega apnenca. Pri nas ga pridobivajo v lipiških kamnolomih, največ pa v nabrežinskih kamnolomih v Italiji ...". Lipica

unito: "Kamnoseško ime za svetlo sivi zgodnjekredni zrnati apnenec z drobirjem rudistnih školjk. Je zgornji del produktivne plasti nabrežinskega apnenca." Nihče pa ne omenja ehinodermskega apnenca.

Iz navedenih literaturnih podatkov sledi, da avtorji formacijske geološke karte in drugi v lipiškem apnencu kot ekvivalentu nabrežinskega apnenca niso ugotovili ehinodermskega apnenca, čeprav skoraj ni dvoma, da je tak značilen različek nabrežinskega apnenca tudi na širšem ozemlju Lipice oziroma lipiške formacije. Menim, da je ehinodermski detritogeni apnenec pomemben člen zgornjekrednega stratigrafskega razvoja nabrežinske formacije, ki je tudi eden značilnih kamninskih različkov v lipiškem, to je nabrežinskem zgornjekrednem razvoju in povrh še lahko prepoznaven. Izdelkov iz tega kamna je precej tudi v Ljubljani.

## Geological classification of the boundary stone between Aquileia and Emona

### Summary

The 130 cm long, 48 cm wide, and 15 cm thick boundary stone is primarily from organogenous biomicritic limestone. The majority of the organic remains are composed of echinodermic joints. In several parts of the stone they are relatively thick and crowded, and elsewhere are mainly tiny echinodermic remains. Isolated examples of other microfossils are also present. In macroscopic inspection, I did not note large fragments of microfossil shells and their tiny remains, nor any other macroscopically visible fossils remains. All visible fossil remains are on the frontal side of the stone, which laid in the mud; the rear side of the stone, which was on the surface,

was finely eroded though wear and lacked any visible fossil remains whatsoever.

I consider the boundary stone to have been carved from Nabrežina/Aurisina upper Cretaceous organogenous bio-micrite limestone, today known as *aurisina granitello*, which is very similar to the organogenous limestone of the Roman stone. Both variants are still exploited today in the Nabrežina/Aurisina quarries together with the variants *aurisima chiara* and *aurisima fiorita* (the names of the Nabrežina/Aurisina stones are cited according to the publications of the *Conzorsio Marni di Carso*.)

Anton Ramovš  
Kumerdejeva ul. 5  
SI-1000 Ljubljana

<sup>1</sup> B. Jurkovšek, M. Toman, B. Ogorelec, Lu. Šribar, K. Drobne, M. Polak, Lj. Šribar, *Formacijska geološka karta južnega dela Tržaško-komenske planote. Kredne in paleogenske karbonatne kamnine. 1: 50 000* (Ljubljana 1996).

<sup>2</sup> *Ib.*, 45 s.

<sup>3</sup> *Ib.*, 49.

<sup>4</sup> J. Vesel, D. Strmole, A. Senegačnik, I. Pavšič, R. Pavlovec, *Naravni kamen. Kamnarsko geološki leksikon* (Ljubljana 1992).